

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Motuk

SSN Adam Roch

w sprawie **K. G. i Z. G.**

oskarżonych z art. 216 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 8 listopada 2023 r.,

skargi pełnomocnika oskarżyciela prywatnego

na wyrok sądu odwoławczego – Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 4 kwietnia 2023 r., sygn. akt IX Ka 217/22,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Pińczowie

z dnia 31 sierpnia 2021 r., sygn. akt II K 198/20

i przekazującego sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania,

1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. zarządza zwrot oskarżycielowi prywatnemu J. B. opłaty od skargi w wysokości 450 (czterystu pięćdziesięciu) złotych.

[SOP]

UZASADNIENIE

K.G. i Z.G. zostali oskarżeni o to, że:

1. w dniu 29 maja 2020 r. w miejscowości Z. działając wspólnie i w porozumieniu znieważyli J.B. i pomówili go o takie postępowanie i właściwości, które poniżyły go w opinii publicznej, tj. o przestępstwo z art. 216 § 1 k.k. i art. 212 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;

2. w dniu 29 maja 2020 r. w miejscowości Z. działając wspólnie i w porozumieniu uderzając drewnianymi pałkami po rękę J.B. naruszyli jego nietykalność cielesną, tj. o przestępstwo z art. 217 § 1 k.k.;

a nadto K.G. o to że:

3. w dniu 29 maja 2020 r. w miejscowości Z. uderzając J.B. pięścią w twarz naruszył jego nietykalność cielesną, tj. o przestępstwo z art. 217 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Pińczowie wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2021 r., sygn. akt II K 198/20:

1. uznał K.G. i Z.G. za winnych popełnienia zarzucanego im czynu z tym, iż przyjął, że wyczerpuje on znamiona występku z art. 216 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 216 § 3 k.k. przyjmując, że J.B. odpowiedział zniewagami wzajemnymi, odstąpił od wymierzenia kary;

2. w ramach czynów zarzucanych w pkt II i III aktu oskarżenia uznał K.G. za winnego tego, że w dniu 29 maja 2020 r. w miejscowości Z. naruszył nietykalność cielesną J.B., tj. występku z art. 217 § 1 k.k. i przyjmując, że naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego J.B., na podstawie art. 217 § 2 k.k. odstąpił od wymierzenia kary;

3. uniewinnił Z.G. od popełnienia czynu zarzucanego w pkt II aktu oskarżenia;

4. zasądził od oskarżonych K.G. i Z.G. solidarnie na rzecz oskarżyciela prywatnego J.B. 1.452 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik oskarżyciela prywatnego zaskarżając go w całości i podnosząc zarzuty:

1. obraży prawa materialnego, a mianowicie art. 216 § 1 k.k. wobec uniewinnienia Z.G. od popełnienia czynu zarzuconego jej w pkt II aktu oskarżenia, przy jednoczesnym uznaniu jak wynika z pkt 1.2. uzasadnienia wyroku - jako faktu uznanego za nieudowodniony - że oskarżeni nie naruszali nietykalności cielesnej J.B. czyli prawidłowym przyjęciu w tym stanie rzeczy, że oboje oskarżeni naruszyli nietykalność cielesną oskarżyciela prywatnego;
2. obraży przepisów postępowania mającej wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 7 k.p.k., przez:
 1. dowolne przyjęcie, że skoro świadek D.C. podał na rozprawie, że w czasie zdarzenia z dnia 29 maja 2020 r. padały wulgaryzmy z jednej i z drugiej strony to J.B. znieważył oskarżonych, pomimo nie wskazania przez świadka rodzaju wulgarnych słów jakie miały paść z ust oskarżyciela prywatnego oraz nie dostrzeżenia, że nie każdy wulgaryzm wypowiedziany w obecności innej osoby jest jednoznaczny z jej zniewagą,
 2. dowolne przyjęcie w uzasadnieniu wyroku bez żadnego uzasadnienia, że zdaniem sądu w niniejszym przypadku nie doszło do wyczerpania znamion z art. 212 § 1 k.k. a jedynie z art. 216 § 1 k.k., pomimo że jak wynikało z zeznań J.B. i M.B. oskarżeni zwracali się do pokrzywdzonego m.in. słowami takimi jak analfabeta, złodziej czy kurwiarz, a oskarżony K.G. na rozprawie w dniu 2 lutego 2021 r. po zeznaniach złożonych przez pokrzywdzonego (w których wymieniał słowa jakie pod jego adresem padały ze strony oskarżonych) wyjaśnił dodatkowo, że to wszystko się zgadza i ponownie nazwał J.B. kurwiarzem i analfabetą;
3. błędu w ustaleniach faktycznych mającego wpływ na treść wyroku, polegającego na przyjęciu, że J.B. odpowiedział oskarżonym zniewagami wzajemnymi, że z ust oskarżonych nie padały w stosunku do J.B. słowa stanowiące pomówienia oraz że naruszenie jego nietykalności cielesnej było wywołane wyzywającym zachowaniem pokrzywdzonego.

Podnosząc powyższe zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 poprzez zmianę opisu czynu i przyjęcie, że oskarżeni znieważyli i pomówili oskarżyciela prywatnego o takie postępowanie i właściwości, które poniżyły go w opinii publicznej, wyeliminowanie z opisu czynu przypisanego stwierdzenia, że J.B. odpowiedział zniewagami wzajemnymi,

uzupełnienie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu w pkt 1 o art. 212 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i wymierzenie oskarżonemu za tak opisany i zakwalifikowany czyn kary stosownej do stopnia zawinienia i społecznej szkodliwości, natomiast w pkt 2 poprzez wyeliminowanie z opisu czynu przypisanego stwierdzenia, że naruszenie nietykalności cielesnej wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego J.B. i wymierzenie oskarżonemu za ten czyn (po zmianie jego opisu) kary stosownej do stopnia zawinienia i społecznej szkodliwości, a także uchylenie pkt 3 wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w Pińczowie do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu tak skonstruowanej apelacji, Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2023 r., sygn. akt IX Ka 217/22 uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Pińczowie.

Na powyższy wyrok skargę w trybie art. 539a § 1 k.p.k. złożył pełnomocnik oskarżyciela prywatnego, zarzucając obrazę art. 437 § 2 k.p.k. mającą wpływ na treść orzeczenia, polegającą na uchyleniu w całości wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania z powołaniem się na konieczność ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, pomimo przeprowadzenia w sprawie wszystkich dowodów pozwalających na merytoryczne jej rozstrzygnięcie uwzględniając uzupełnienie przewodu sądowego przez sąd drugiej instancji z urzędu.

W konsekwencji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest zasadna w zakresie, w jakim wskazywała na naruszenie art. 437 § 2 k.p.k., dlatego też doprowadziła do uchylenia wyroku kasatoryjnego i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k., ten nadzwyczajny środek zaskarżenia może być wniesiony wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. albo wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej wskazanej w art. 439 § 1 k.p.k. Oznacza to, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ograniczony jest wyłącznie do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, nr 3, poz. 23). Natomiast niedopuszczalne jest, aby Sąd Najwyższy w trybie art. 539a k.p.k. badał merytorycznie prawidłowość przeprowadzonej

kontroli odwoławczej w aspekcie uchybień podniesionych w apelacji, jak również zasadność uchybień stwierdzonych przez sąd drugiej instancji (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 12 stycznia 2022 r., IV KS 64/21, LEX nr 3287910; postanowienie SN z dnia 28 stycznia 2022 r., sygn. II KS 29/21, LEX nr 3314955, postanowienie SN z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. V KS 36/21, LEX nr 3324938). Tym samym całkowicie bezprzedmiotowa na obecnym etapie postępowania jest polemika skarżącego z dokonaną przez sąd *ad quem* oceną dowodów, kompletności materiału dowodowego, czy też stwierdzoną zasadnością oraz dopuszczalnością uzupełniającego przesłuchania oskarżonych. Kwestie te są irrelevantne z punktu widzenia kontroli prowadzonej przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargę, o której mowa w rozdziale 55a k.p.k.

Zasadny okazał się jednak zarzut naruszenia art. 437 § 2 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem, do którego w istocie odwołuje wskazany art. 539a § 3 k.p.k., uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. To na tej ostatniej przesłance organ *ad quem* oparł swe rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego w Pińczowie i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania (*vide* punkt 1.9.1. formularza uzasadnienia). Tymczasem rację ma skarżący, że okoliczności wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie skutkowały koniecznością przeprowadzenia przewodu sądowego w całości.

W uchwale z dnia 22 maja 2018 r. Sąd Najwyższy wskazał, że konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o której mowa w art. 437 § 2 zdanie drugie *in fine* k.p.k., jako powód uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, zachodzi wówczas, gdy orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji (zob. uchwała SN z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19, OSNKW 2019, nr 6, poz. 31). Z taką sytuacją w niniejszej sprawie nie mamy do czynienia. Z uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego wynika, że powodem wydania orzeczenia kasatoryjnego była konieczność ponownego przesłuchania oskarżonych oraz oskarżyciela prywatnego. Tymczasem na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego zgromadzono również inne dowody, co do których sąd *ad quem* nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń, jak zeznania świadków E.B. czy K.W. W takiej sytuacji nie ma żadnych racjonalnych argumentów przemawiających za koniecznością ich powtórzenia. Zresztą przyznaje to również sąd *ad quem* stwierdzając, że „sąd przeprowadzi postępowanie dowodowe od początku w całości, przy uwzględnieniu uregulowania zawartego w art. 442 § 2 k.p.k.” (*vide* punkt 1.9.1. formularza uzasadnienia). Dopuszcza więc możliwość poprzestania na ujawnieniu dowodów przez siebie niekwestionowanych. Sąd odwoławczy

dostrzegając konieczność przeprowadzenia tylko niektórych czynności składających się na przewód sądowy w pierwszej instancji, mógł i powinien je przeprowadzić samodzielnie na etapie postępowania odwoławczego, co zresztą uczynił, jednak wyłącznie w odniesieniu do zeznań świadka D.C. oraz dowodów z dokumentów i nagrania rozmowy. Z nieznanых powodów zaniechał natomiast przesłuchania oskarżonych i oskarżyciela prywatnego, co jak sam przyznał pozwoliłoby na poczynienie pewnych ustaleń faktycznych.

Jedynie na marginesie należy zauważyć, że przeprowadzenia na nowo przewodu w całości nie uzasadniają ani błędne ustalenia faktyczne, czy nawet ich brak (wyrok SN z dnia 20 września 2023 r., IV KS 27/23, LEX nr 3606935), ani konieczność ponownej oceny przeprowadzonych dowodów (wyrok SN z dnia 9 grudnia 2016 r., IV KS 5/16, LEX nr 2165596; postanowienie SN z dnia 23 maja 2017 r., III KS 2/17, KZS 2017, Nr 9, poz. 36; wyrok SN z dnia 12 lipca 2017 r., III KS 4/17, LEX nr 2341782; wyrok SN z dnia 12 września 2017 r., III KS 7/17, LEX nr 2390685; wyrok SN z dnia 26 września 2018 r., IV KS 14/18, LEX nr 2580175; wyrok SN z dnia 1 lutego 2020 r., I KS 2/20, LEX nr 2777409; wyrok SN z dnia 21 maja 2020 r., IV KS 9/20, LEX nr 3213524).

Reasumując, uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w Pińczowie i przekazanie temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania było nieuzasadnione, albowiem wskazane przez sąd odwoławczy przyczyny wydania wyroku kasatoryjnego nie mieściły się w katalogu określonym w art. 437 zd. drugie k.p.k., w tym nie uzasadniały przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości.

Przy ponownym badaniu sprawy organ *ad quem*, kierując się wskazaniem Sądu Najwyższego, dokona pełnej i rzetelnej kontroli podniesionych w apelacji zarzutów, przeprowadzając - w razie zaktualizowania się takiej konieczności - uzupełniające postępowanie dowodowe w szerszym zakresie niż dotychczas. Następnie wyda orzeczenie bacząc, aby ponownie nie naruszyć art. 437 § 2 k.p.k.

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku. O zwrocie oskarżycielowi prywatnemu opłaty od skargi orzeczono na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k. Z kolei koszty procesu zgodnie z art. 626 § 1 k.p.k. zostaną rozliczone w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

(P.B.)

[ał]